

بررسی ماهیت، جایگاه و عملکرد مرکز منطقه‌ای داوری تهران

مقاله علمی - ترویجی

محسن حاتمی پور* - دکتر نصراله ابراهیمی**

چکیده:

داوری یکی از شیوه‌های جایگزین و از مهم‌ترین راهکارهای تسریع در حل و فصل اختلاف است که طرفین اختلاف با تراضی یکدیگر تنازع فی‌مابین را برای رسیدن به یک توافق الزام‌آور، بی‌طرفانه و مؤثر به آن ارجاع می‌دهند. از جهت نحوه انجام، داوری به دو شیوه موردی و سازمانی قابل تقسیم است که در داوری سازمانی، سازمان‌های داوری با هدف سرعت در روند رسیدگی‌ها و تسهیل و ارتقای کیفیت فرایند داوری را به‌عنوان یک میانجی بین طرفین و داور، سازماندهی و مدیریت می‌کنند. این سازمان‌ها وفق مقررات خود در قبال انجام وظایفشان مصونیت دارند. لیکن مطابق قواعد عام مسئولیت در برابر طرفین و اشخاص ثالث مسئولیت داشته و می‌توانند طرف دعوا قرار گیرند. یکی از سازمان‌های عمده داوری بین‌المللی در ایران که مبنا و اساس فعالیت آن قانون مصوب مجلس شورای اسلامی است، مرکز منطقه‌ای داوری تهران*** است که بر اساس یک موافقت‌نامه میان دولت جمهوری اسلامی ایران و سازمان مشورتی حقوقی آسیایی - آفریقایی (آلکو) تشکیل و قواعد آن الگویی از قواعد داوری ۱۹۷۶ آنسیترال است که قواعد جدیدالتصویب این مرکز پس از مناسب‌سازی و اصلاح برخی جنبه‌های آن از ابتدای مارس ۲۰۱۸ (۱۰ اسفند ۱۳۹۶) لازم‌الاجرا گشته است.

مجله پژوهش‌های حقوقی (فصلنامه علمی)، شماره ۴۴، زمستان ۱۳۹۹
صفحه ۳۴۵-۳۶۸، تاریخ وصول: ۱۳۹۸/۰۶/۰۳، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۷/۱۸

* دانشجوی دکتری حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران، نویسنده مسئول
Email: hatamipoor_63@yahoo.com
** دانشیار حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران
Email: snebrahimi@ut.ac.ir
*** Tehran Regional Arbitration Centre (TRAC)

کلیدواژه‌ها:

داوری، داوری سازمانی، دیوان داوری، مرکز منطقه‌ای داوری تهران.

مقدمه

روابط تجاری به‌خصوص روابط تجاری بین‌المللی، به‌دلیل ویژگی‌های خاص خود و حجم بالای این‌گونه معاملات که موجب و موجد اختلافات فراوان شده است، خود اصول و مقررات ویژه‌ای را جهت حل و فصل اختلافات حاصله، می‌طلبد. لیکن در جریان تحول نوین روش‌های حل و فصل دعاوی، به‌ویژه دعاوی تجاری بین‌المللی، سازمان‌های متکفل و متخصص امر داوری، به‌وجود آمدند که به شیوه کاملاً حرفه‌ای به داوری و حل و فصل شبهه‌قضایی منازعات میان طرفین اختلاف می‌پردازند.

سازمان‌های داوری برای حفظ بی‌طرفی خود مستقل از دولت عمل می‌کنند، هدف این سازمان‌ها که دارای قواعد و مقررات معین می‌باشند، ارتقای کیفیت و نظم و سازماندهی داوری است. پیشینه داوری سازمانی در جهان به سال ۱۸۹۳ مصادف با تشکیل دادگاه داوری بین‌المللی لندن بازمی‌گردد که البته با تأسیس مهم‌ترین و بزرگ‌ترین سازمان داوری جهان در سال ۱۹۲۳ در پاریس یعنی دادگاه داوری اتاق بازرگانی بین‌المللی و ارجاع اختلافات بسیار زیادی در سطح جهان به آن، نقش این داوری در داوری‌های بین‌المللی بسیار پررنگ شده است.

در ایران تا قبل از سال ۱۳۷۶، تمامی داوری‌ها مطابق قانون آیین دادرسی مدنی انجام می‌شد، اما با تصویب قانون داوری تجاری بین‌المللی، داوری‌های تجاری بین‌المللی مطابق قانون اخیرالذکر صورت می‌پذیرد که در ماده ۶ خود به‌صراحت داوری سازمانی را مورد عنایت قرار داده است که به‌لحاظ فقدان سازمانی با قواعد منسجم در ایران برای این مهم، ایجاد سازمان‌هایی در این خصوص ضروری و لازم می‌آمد.

در همین راستا مرکز منطقه‌ای داوری تهران^۱ که یک سازمان منطقه‌ای مستقل است، تشکیل و زیر نظر سازمان حقوقی مشورتی آسیایی - آفریقایی^۲ به فعالیت می‌پردازد. این مرکز در پی توافقی که در تاریخ ۶ می ۱۹۹۷ میلادی (۱۶ اردیبهشت ۱۳۷۶ شمسی) میان جمهوری اسلامی ایران و سازمان حقوقی مشورتی آسیایی - آفریقایی به امضاء رسید و بر مبنای قطعنامه جلسه بیست و دوم نشست سازمان فوق در بانکوک تایلند مبنی بر پیشنهاد

1. TRAC

2. AALLCO

تأسیس مرکز داوری تهران تحت نظارت سازمان و با همکاری و معاضدت دولت بنای تأسیس مرکز نهاده شد. موافقت‌نامه در تاریخ ۱۳۸۰/۰۵/۲۳ به تصویب مجلس رسید. این مرکز یک سال پس از آن در جولای ۲۰۰۵ فعالیت خود را با انتشار قواعد داوری، آغاز نمود.^۳ موقعیت کلیدی مرکز و استقرار آن در منطقه جنوب غربی آسیا و خلیج فارس این مرکز را در سالیان اخیر به نهادی معتبر و قابل اتکاء برای اداره داورهای بین‌المللی بدل نموده است و از همین رو، شرط داوری مرکز به‌طور فزاینده‌ای در انواع گوناگونی از قراردادهای بین‌المللی از جمله خدمات وابسته به نفت و گاز، بانکداری، اعتبارات صادرات، مخابرات، ساخت‌وساز، گیاهان صنعتی و غیره گنجانده شده است.

این مرکز از زمان تأسیس تاکنون به‌عنوان یک سازمان بی‌طرف، مستقل و جهانی، مجموعه‌ای از پشتیبانی‌های سازمانی را برای انجام داورهای داخلی و بین‌المللی ارائه داده است.^۴

۱- ماهیت و جایگاه مرکز منطقه‌ای داوری تهران

۱-۱- پیشینه مرکز منطقه‌ای داوری تهران

در آغاز سازمان حقوقی مشورتی آسیایی - آفریقایی، به‌عنوان یک کمیته غیردائم و برای یک دوره زمانی پنج‌ساله تأسیس شد. این مدت، چهار نوبت دیگر تا سال ۱۹۸۱ میلادی (۱۳۶۰ شمسی) و نشست کلمبو به درازا کشید و در این نشست تصمیم بر این گرفته شد که سازمان به‌صورت دائمی فعالیت کند. لازمه این تصمیم بازنگری اساسنامه اصلی و آیین‌نامه‌های قانونی آن بود. رونوشت‌های بازنگری شده به‌ترتیب در سال‌های ۱۹۸۷ میلادی (۱۳۶۶ شمسی) و ۱۹۸۹ میلادی (۱۳۶۸ شمسی) به تصویب رسیدند. دولت‌های عضو، به‌منظور هماهنگی با تغییرات زمانی و با هدف ایجاد امیدها و آرزوهای تازه‌تر برای اعضاء، در نشست چهل و سوم خود در بالی، جمهوری اندونزی، در ماه ژوئن ۲۰۰۴ میلادی متن جدید و بازنگری شده اساسنامه را به‌اتفاق آراء مورد تأیید قرار دادند.^۵ اینک ۴۷ کشور که بیشتر آسیایی

۳. مشکان مشکور، «مرکز منطقه‌ای داوری تهران در یک نگاه»، مجله حقوقی دفتر حقوقی بین‌المللی ۳۶ (۱۳۸۶)، ۳۲۳.

۴. مرکز منطقه‌ای داوری تهران (TRAC)، www.trac.ir.

۵. مصطفی رنجبران، «سخنی درباره مراکز داوری منطقه‌ای کمیته حقوقی مشورتی آسیایی - آفریقایی»، مجله حقوقی بین‌المللی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی ۱۲ (۱۳۶۹)، ۶۹-۶۵.

و آفریقایی هستند، اعضای سازمان را تشکیل می‌دهند. سازمان آکو تخصص‌ها و پشتیبانی‌های بایسته را به کشورهای عضو در انتصاب داوران و دیگر موارد مربوط به داوری ارائه می‌نماید. مراکز داوری نیز، دوره‌های آموزشی لازم را برای داوران فراهم می‌آورند. مدیران مراکز ذی‌ربط گزارش کارکرد مراکز وابسته به خود را در نشست‌های سالیانه ارائه می‌دهند. به‌دنبال توافق‌نامه‌ای که میان دولت هند و سازمان آکو در تاریخ ۲۶ آوریل دوهزار میلادی (۷ اردیبهشت ۱۳۷۹ شمسی) به امضای دو طرف رسید، دهلی‌نو، محل اصلی و همیشگی سازمان است. دولت هند، زمینی در منطقه دیپلماتیک و محصورشده در «قاناکیاپوری» برای ساخت ساختمان اصلی سازمان و اقامت دبیرکل آن در نظر گرفته است. سازمان حقوقی مشورتی آسیایی - آفریقایی^۶ که در اساس به «کمیته حقوقی مشورتی آسیایی» مشهور است، در تاریخ ۱۵ نوامبر ۱۹۵۶ میلادی (۲۴ آبان ۱۳۳۵ شمسی) بنیان نهاده شد. این سازمان برآیند نشست تاریخی باندونگ که در آوریل ۱۹۵۵ در اندونزی برگزار شد، به‌شمار می‌آید. هفت کشور آسیایی برمه (میانمار کنونی)، سیلون (سریلانکا کنونی)، هند، اندونزی، عراق، ژاپن و جمهوری متحده عربی (جمهوری عربی مصر و جمهوری عربی سوریه کنونی) کشورهای عضو اصلی آن هستند. بعدها، در آوریل ۱۹۵۸ برای فراهم آوردن مشارکت کشورهای قاره آفریقا، نام آن به «کمیته مشورتی حقوقی آسیایی - آفریقایی» تغییر یافت. در نشست چهلیم در محل اصلی کمیته در دهلی نو در سال ۲۰۰۱ میلادی این کمیته به «سازمان حقوقی مشورتی آسیایی - آفریقایی» تغییر نام داد. گرچه این تغییر نام، ناچیز به‌نظر می‌رسد ولی ارزش نمادین بسیاری را در وضعیت روبه‌رشد سازمان و جایگاه آن در میان سازمان‌های جهانی به چنگ آورده است.^۷

۱-۲- ماهیت مرکز منطقه‌ای داوری تهران

درخصوص ماهیت حقوقی این مرکز که آیا به‌عنوان سازمان غیردولتی است یا خیر، با تکیه به ویژگی‌های آن در این بند پرداخته می‌شود.

درمورد ماهیت حقوقی سازمان‌های غیردولتی، برای غیردولتی قلمداد کردن آنها گفته‌شده است که چندین ویژگی آنها از جمله شخصیت حقوقی در ساختار غیرحاکمیتی، هدف غیرانتفاعی، داوطلبانه بودن عضویت و فعالیت در آنها و داشتن اهداف غیرسیاسی باید در نظر گرفته شود.

در مورد شخصیت حقوقی، آنچه اهمیت دارد تداوم فعالیت و واقعیت عینی رفتاری یک تشکل به‌عنوان یک مجموعه، برای انجام فعالیت‌های موضوع آن کافی است و ثبت یا عدم‌ثبت آن، شرط شخصیت حقوقی یک سازمان نمی‌باشد و در مورد ساختار غیرحاکمیتی چندین معیار در نظر گرفته شده است، اینکه از هر نوع وابستگی مالی به دولت بری باشد البته سازمان در قبال کمک دولت چنانچه تعهدی غیر از اساسنامه نداشته باشد، نافی این شرط نمی‌باشد.^۸

۱-۲-۱- قواعد داوری ناظر بر رسیدگی

در خصوص مبنای قواعد مرکز منطقه‌ای داوری تهران باید گفت مبنای آن بر پایه قواعد آنسیترال است. هدف این مرکز تدوین قواعدی بود که برای همه داوران در سطح بین‌الملل آشنا بوده و جدیدترین و آخرین تحولات در زمینه داوری بین‌المللی را نیز ارائه نماید. پیش‌نویس نهایی این قواعد که بر اساس نقطه‌نظرات و پیشنهادهای متخصصین داوری بین‌المللی تهیه شده بود به دبیرکل سازمان مشورتی حقوقی آسیایی - آفریقایی تسلیم شد و در ۳۱ ژانویه ۲۰۰۵ مورد تأیید وی قرار گرفت و پس از آن قواعد جدیدالتصویب مرکز در ابتدای مارس ۲۰۱۸ (۱۰ اسفند ۱۳۹۶) لازم‌الاجرا گردید. این قواعد نیز همچنان بر پایه قواعد آنسیترال با همان ویژگی مناسب‌سازی برای داوری سازمانی است با این تفاوت که در قواعد این مرکز دو جلوه نوین به قواعد داوری اضافه شده است. این جلوه‌ها در میان قواعد سازمان‌های داوری در ایران بی‌بدیل هستند و برای اولین بار است که در قواعد داوری یک نهاد داوری در ایران مورد استفاده قرار می‌گیرند و عبارت‌اند از:

(رسیدگی فوری و داوری اضطراری) و در حال حاضر، امکان دسترسی به این قواعد از طریق پایگاه داده مرکز^۹ وجود دارد. به هنگام تهیه این قواعد، مرکز دو راهبرد اصلی را مدنظر داشت، یکی سهولت مراجعه و دیگری کیفیت.

در این قواعد طرفین تنازع، در تعیین تعداد داوران و نیز انتصاب داور و بررسی و انتخاب زبان و محل انجام داوری، آیین دادرسی و قانون ماهوی حاکم بر قرارداد دارای بیشترین آزادی ممکن می‌باشند. برای پشتیبانی از جریان داوری دخالت در انجام فرایند داوری در این مرکز بسیار محدود و تنها در صورت ضرورت می‌باشد.

۸. محمدرضا دولت رفتارحقیقی، «جایگاه و ماهیت حقوقی سازمان‌های غیردولتی با تأکید بر نظام حقوقی ایران»، مجله تحقیقات حقوقی دانشگاه شهید بهشتی ۴۹ (۱۳۸۸)، ۴۰۶-۳۹۲.

۹. مرکز منطقه‌ای داوری تهران (TRAC)، www.trac.ir.

مرکز منطقه‌ای داوری تهران درج شرط نمونه ذیل را در قراردادها به تمامی طرف‌هایی که می‌خواهند اختلافات خود را بر اساس قواعد داوری مرکز منطقه‌ای داوری تهران حل و فصل نمایند، توصیه می‌کند:

«هرگونه و تمامی اختلافات ناشی از، راجع به یا در ارتباط با قرارداد حاضر از جمله هرگونه اختلاف مرتبط با وجود، اعتبار یا انقضای قرارداد، به مرکز منطقه‌ای داوری تهران (TRAC) ارجاع می‌گردد و مطابق قواعد داوری این مرکز به صورت نهایی حل و فصل خواهد شد.

مندرجات اختیاری:

دیوان داوری شامل یک داور/ سه داور می‌باشد.

محل داوری شهر ... می‌باشد.

زبان داوری ... می‌باشد.

قانون ماهوی حاکم بر این قرارداد قانون ... می‌باشد.»

ممکن است از واژه «منطقه‌ای» در نام مرکز چنین تصور شود که این مرکز دارای محدودیت‌های جغرافیایی و منطقه‌ای است اما باید گفت تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی، فارغ از تابعیتشان، می‌توانند شرط داوری مرکز را در قراردادهایشان درج نموده و اختلافاتشان را برای حل و فصل نهایی به مرکز ارجاع کنند.^۱

۱-۲-۲- دیوان داوری ناظر بر رسیدگی

در قواعد داوری مرکز منطقه‌ای داوری تهران در تمام مواردی که مرکز در جریان داوری مداخله داشته صحبتی از هیچ رکنی بجز رکن و کلمه مرکز نشده است اما با نگاهی به مقررات داخلی مرکز مشخص است کلیه اختیارات لازم برای اعمال قواعد داوری و مقررات داخلی که اهم آن تعیین و نصب داور، بررسی پیش‌نویس رأی، تعیین اعضای هیئت داوری،

۱۰. ماده ۱ قواعد مرکز منطقه‌ای داوری: «۱- اگر طرفین توافق کنند که اختلافات بین آنها در مورد یک رابطه حقوقی معین - خواه قراردادی یا غیرقراردادی - به موجب قواعد داوری «قواعد» مرکز منطقه‌ای داوری تهران «مرکز» به داوری ارجاع شود، آن اختلافات باید مطابق با این قواعد داوری و هرگونه اصلاح آن که طرفین بر آن توافق کنند، حل و فصل شوند؛

۲- فرض بر این است که طرفین یک موافقت‌نامه داوری به قواعدی که در تاریخ شروع داوری قابل اجراست، ارجاع داده‌اند، مگر اینکه طرفین بر اعمال نسخه خاصی از قواعد توافق کرده باشند؛

۳- این قواعد بر جریان داوری حاکم می‌باشد، مگر اینکه هر یک از این قواعد با مقرره‌ای از قانون حاکم بر داوری که طرفین حق عدول از آن را ندارند در تعارض باشد که در این صورت، همان مقرر قانون حاکم اولویت خواهد داشت.»

پیشنهاد در اصلاح مقررات داخلی و قواعد داوری به دبیرکل آکو به مدیر مرکز^{۱۱} اعطاء شده است.

مرکز منطقه‌ای داوری تهران، دارای رکن دیگری که در ماده ۳ مقررات داخلی مرکز^{۱۲} پیش‌بینی شده تحت عنوان هیئت داوری^{۱۳} می‌باشد که مرکب از حقوق‌دانان مجرب و خوش‌نامی است که در داوری‌های بین‌المللی از تجربه کافی برخوردار می‌باشند و در این رکن از مرکز فعالیت می‌کنند. اعضای هیئت داوری که برای مدت سه سال توسط مدیر مرکز پس از مشورت با دبیرکل آکو انتخاب می‌شوند و تا دوسوم از اعضای هیئت داوری می‌تواند از اتباع کشورهای غیرعضو آکو باشد. تصمیم‌گیری در مورد جرح داور موضوع بند ۵ ماده ۱۴ قواعد داوری مرکز توسط کمیته‌ای مرکب از سه نفر از اعضای هیئت داوری می‌باشد که این کمیته به صورت موردی در مواقعی که مسئله جرح با شرایط مندرج در بند ۵ ماده ۱۴ مطرح می‌شود با انتخاب مدیر مرکز، تشکیل و بعد از انجام کار خود، به‌طور خودبه‌خود باتوجه‌به انجام وظیفه منحل می‌شود.

مطابق مقررات داخلی مرکز، مدیر مرکز و اعضای دبیرخانه نباید به‌عنوان داور و مشاور انتخاب شوند. همچنین اعضای هیئت داوری نباید توسط مرکز به‌عنوان داور منصوب شوند اما اگر توسط طرفین به‌عنوان مشاور یا داور منصوب یا هرگونه دخالتی در داوری متبوع نزد مرکز داشته باشند باید فقط دخالت خود را به اطلاع مدیر مرکز برساند و از شرکت در مذاکرات یا مشارکت در ارائه توصیه‌های هیئت داوری در مورد داوری مزبور خودداری نمایند.

۱۱. دکتر اويس رضوانیان در نوامبر ۲۰۱۴ میلادی (آذر ۱۳۹۳ شمسی) به سمت مدیر مرکز منطقه‌ای داوری تهران (TRAC) منصوب شد. دکتر رضوانیان، استادیار حقوق بین‌الملل در ایران و عضو دیوان داوری در مرکز داوری اتاق بازرگانی ایران (ACIC) است. وی همچنین عضو انجمن داوری سوئیس (ASA) و عضو شورای بین‌المللی داوری تجاری (ICCA) می‌باشد.

رضوانیان فارغ‌التحصیل دکترای حقوق بین‌الملل از دانشگاه ژنو و کارشناسی ارشد داوری تجاری بین‌المللی از دانشگاه استکهلم است. وی کارشناسی حقوق خود را در ایران اخذ کرده و علاوه بر آن، دارای مدرک مهندسی صنایع و کارشناسی ارشد MBA از دانشگاه علم و صنعت ایران نیز می‌باشد. رضوانیان عضو کانون وکلای دادگستری ایران است و در پرونده‌های متعدد داخلی و بین‌المللی به‌عنوان وکیل یا داور حضور داشته است. دکتر رضوانیان پس از دکتر پرویز انصاری معین (۲۰۱۰-۲۰۱۴) به این سمت منصوب گردید. اولین مدیر مرکز منطقه‌ای داوری تهران، دکتر مشکان مشکور (۲۰۰۵-۲۰۱۰) بود.

۱۲. ماده ۳ مقررات داخلی: مرکز دارای یک هیئت داوری بین‌المللی و یک هیئت داوری داخلی (هیئت‌های داوری)، هر یک متشکل از یک رئیس، یک نایب‌رئیس و حداکثر ۱۲ عضو می‌باشد که توسط مدیر، پس از مشورت با دبیرکل آکو منصوب می‌گردند.

نقش هیئت داورى به قدرى كمرنگ است كه به سختى مى‌توان هیئت داورى را از ارکان اصلی سازمان قلمداد نمود چراكه به‌عنوان يك ركن تصميم‌گیرنده در مركز عمل نمى‌كند. بزرگ‌ترین انتقاد به تشكیلات این مركز نیز همین است به‌طوری‌كه مدیر مركز خود به‌تنهایی تصميم‌گیرنده، اجراکننده و ناظر بوده و داراى تمامی اختیارات در مركزى با يك ساختار تک‌محور، مى‌باشد.

مركز منطقه‌اى داورى تهران در موقع انتخاب داوران مى‌بایست ملاحظات لازم در مورد ویژگی‌هاى داوران طبق توافق طرفین را در نظر بگیرد و از استقلال و بی‌طرفی داور اطمینان حاصل كند در هر صورت رئیس دیوان داورى باید از میان اتباع يك کشور ثالث تعیین گردد. حتى در جایی كه شخص یا اشخاصی كه برای داورى طرف‌ها متعهد شده‌اند نخواهند یا نتوانند به‌عنوان داور عمل كنند، مركز مى‌تواند بنا بر درخواست هر يك از طرفین ظرف ۳۰ روز از ابلاغ اولین درخواست داورى، داوران جایگزین را منصوب نماید.

برای ارتقای کیفیت رسیدگی‌هاى داورى و تأمین استقلال و بی‌طرفی بیشتر در اجرای قواعد، تغییراتی در مقررات داخلی و در حقیقت در ساختار مركز اعمال شده است. مهم‌ترین این تغییرات، تقسیم‌بندی هیئت داورى به: ۱- هیئت داورى بین‌المللی^{۱۴}؛ و ۲- هیئت داورى داخلی^{۱۵} است، درحالی‌كه پیش از این تنها يك هیئت داورى واحد برای تمام پرونده‌ها وجود داشت. هیئت داورى ركن دائمی مركز منطقه‌اى داورى است و با دیوان داورى كه برای هر پرونده به‌صورت مجزاً تشكيل مى‌شود، متفاوت است. هیئت داورى يك سری وظایف احصاء شده دارد كه عبارت‌اند از:

۱. تصميم‌گیری در مورد صلاحیت مركز در زمان‌هایی كه اختلاف بر سر وجود شرط داورى قبل از تشكيل دیوان داورى وجود دارد؛

۱۴. درحال حاضر، هیئت داورى بین‌المللی مركز متشکل از: ۱- پروفیسور لوکا ماستلیس؛ ۲- پروفیسور جیمز کرافورد؛ ۳- پروفیسور پاتریشیا شونسسی؛ ۴- دكتر مجتبی كزازی (سال‌هاى مدیری رئیس اجرائی کمیسیون غرامت سازمان ملل متحد و دبیر شورای حاکم بر این کمیسیون در ژنو خدمت نمودند و در سال ۱۳۸۷ به عضویت انستیتوی حقوق بین‌الملل انتخاب شدند و درحال حاضر داور مستقل بین‌المللی می‌باشند)؛ ۵- دكتر مشكان مشكور (از سال ۲۰۰۴ تا سال ۲۰۰۹، به‌عنوان اولین مدیر مركز داورى منطقه‌اى تهران منصوب شدند)؛ ۶- دكتر محسن محبی (در سال ۲۰۰۵ به‌عنوان دبیر كل مركز داورى اتاق بازرگانی ایران «ACIC» منصوب شدند).

۱۵. درحال حاضر هیئت داورى بین‌المللی مركز متشکل از: ۱- پروفیسور لوکا ماستلیس؛ ۲- پروفیسور جیمز کرافورد؛ ۳- پروفیسور پاتریشیا شوگنسی؛ ۴- دكتر مجتبی كزازی؛ ۵- دكتر مشكان مشكور؛ ۶- دكتر محسن محبی؛ ۷- دكتر حمید غروی؛ ۸- دكتر یون جانه بانك؛ ۹- دكتر سامی هوربی.

۲. تصمیم‌گیری در مورد جرح داوران؛

۳. تصمیم‌گیری در مورد اظهار نظر در خصوص پیش‌نویس رأی؛ و نهایتاً

۴. هر موردی که مدیر مرکز به صلاحدید خودش نیاز به مشورت هیئت داشته باشد.

در خصوص مورد سوم، این توضیح لازم است که قبل از صدور هر رأی داوری در مرکز منطقه‌ای داوری، حتماً پیش‌نویس رأی باید به هیئت داوری داده شود. اصولاً مرکز رأی را به هیئت سه‌نفره‌ای از هیئت داوری ارجاع می‌دهد. این هیئت سه‌نفره از هیئت داوری رأی را می‌خوانند و در مورد آن نظراتی می‌دهند. نظرات آنها به دو شکل است: نظرات شکلی و نظرات ماهوی. نظرات شکلی هیئت داوری برای دیوان داوری الزام‌آور است، یعنی حتماً باید این اصلاحات را انجام بدهند، در حالی که نظرات ماهوی جنبه پیشنهادی دارند و دیوان داوران می‌تواند قبول یا رد کند. مهم‌ترین دلیل آن هم این است که مبانی ابطال رأی داوری ایرادهای شکلی هستند، یعنی اگر رأی، ایراد شکلی داشته باشد، در معرض ابطال قرار می‌گیرد، بنابراین وظیفه مرکز به‌عنوان سازمانی که در آن رأی صادر می‌شود، این است که تضمین کند، این رأی از نظر مبانی شکلی ایرادی ندارد تا مانع ابطال آن شود.

ملاک برای تعیین داوری داخلی یا بین‌المللی، اصولاً همان ملاکی است که قانونگذار برای داوری داخلی یا بین‌المللی در قانون داوری تجاری بین‌المللی در نظر گرفته است. بر این اساس، یک سری از پرونده‌ها هستند که رأی داوری آنها به زبان فارسی صادر می‌شود. مطابق با ساختار سابق مرکز، هنگامی که پیش‌نویس رأی به (فارسی) تهیه می‌شد، به دیوان داوری ارائه می‌شد تا در مورد آن نظرات شکلی و ماهوی خود را بدهند و بعد هیئت داوری آن را اعمال کند. در واقع مشکل اینجا بود که یک رأی به زبان فارسی صادر شده و قانون حاکم هم قانون ایران بود که در این صورت یا طرفین ایرانی بودند یا حداقل یکی از آنها ایرانی بود و طرف دیگر وکیل ایرانی داشت و داوری هم به زبان ایرانی پیش می‌رفت و رأی نیز به زبان فارسی صادر می‌شد. در چنین پرونده‌هایی، پیش‌نویس رأی باید به انگلیسی ترجمه می‌شد تا در اختیار هیئت داوری که متشکل از حقوق‌دانان ایرانی و بین‌المللی بود، قرار می‌گرفت که خود این ترجمه هم مشکلات و نارسایی‌هایی داشت که این رأی نزد هیئت داوری‌ای برود که بعضی از اعضای آن چیز زیادی از قواعد ایرانی نمی‌دانند و رأی باید برای آنها ترجمه شود؛ بنابراین، «هیئت داوری» به داخلی و بین‌المللی تفکیک گردید. آرای داوری داخلی برای بازنگری و اصلاح احتمالی به دیوان هیئت داوری داخلی و آرای داوری بین‌المللی هم به

هیئت داوری بین‌المللی ارجاع می‌شوند.^{۱۶}

۱-۲-۲-۱- تعداد داوران و آیین نصب آنها

قواعد مرکز منطقه‌ای داوری تهران به‌گونه‌ای تدوین شده‌اند که طرفین در انتخاب داوران موردنظر یا آیین برگزیدن ایشان حداکثر آزادی ممکن را داشته باشند. اگرچه مرکز جهت مساعدت به طرفین فهرستی از داوران برگزیده را در اختیار دارد که به‌صورت منظم با دعوت از متخصصان حقوقی مجرب برای پیوستن به این فهرست از طریق پایگاه داده مرکز یا ارسال سوابق خویش به دبیرخانه روزآمد می‌شود. با وجود این مرکز و نه طرفین، هیچ اجباری به پیروی از فهرست مزبور ندارند. فهرست تنها ابزاری است که به هنگام انتخاب داوران از سوی طرفین، طیف وسیع‌تری از گزینه‌ها را در اختیار آنان می‌گذارد، بدون آنکه به آزادی انتخاب آنها خدشه وارد کند. همچنان که مرکز ممکن است در صورتی که اعمال قواعدش ایجاب کند، داورانی برگزیند که نامشان در این فهرست نیامده است.^{۱۷}

ماده ۸ قواعد جدید مرکز منطقه‌ای داوری تهران درخصوص تعداد داوران بیان می‌دارد: «اگر طرفین قبلاً در مورد تعداد داوران توافق نکرده باشند و چنانچه ظرف سی (۳۰) روز از دریافت درخواست داوری توسط خوانده، در مورد اینکه داوری فقط توسط یک داور صورت گیرد، توافقی میان آنها حاصل نگردد، یا مرکز احراز ننماید که ماهیت اختلاف انتصاب یک داور واحد را ایجاب می‌نماید، سه داور منصوب خواهند شد.»

همچنین این مرکز در مواد ۹، ۱۰ و ۱۱ قواعد جدید داوری درخصوص چگونگی نصب داوران این‌گونه بیان نموده که:

ماده ۹: «در داوری با داور واحد، داور مزبور با تراضی طرفین، ظرف سی (۳۰) روز از تاریخ دریافت درخواست داوری توسط خوانده، یا از تاریخی که طرفین توافق کرده‌اند، یا از تاریخی که مرکز لزوم ارجاع به داور واحد را احراز کرده باشد، تعیین می‌گردد، مگر اینکه طرفین به‌نحو دیگری توافق کرده باشند. چنانچه طرفین نتوانند در این خصوص تراضی نمایند، داور واحد توسط مرکز منصوب می‌گردد.»

۱۶. هیئت داخلی مرکز عبارتند از: ۱- دکتر مرتضی شهبازی‌نیا؛ ۲- دکتر آدینه ابغاری؛ ۳- دکتر مجید غمامی؛ ۴- دکتر سید مفید کلانتریان؛ ۵- دکتر عبدالله خدابخشی؛ ۶- دکتر سهیل مهرامیز؛ ۷- دکتر اکبر میرزانژاد؛ ۸- دکتر محسن محبی؛ ۹- دکتر بابک شید؛ ۱۰- دکتر محمدحسین توانا؛ ۱۱- دکتر همایون رضایی‌نژاد.
۱۷. مشکور، پیشین، ۳۲۵.

ماده ۱۰: «در داوری با سه داور، خواهان و خوانده هرکدام یک داور و دو داور منصوب آنها رئیس دیوان داوری را تعیین می‌نمایند، مگر اینکه طرفین به‌نحو دیگری توافق کرده باشند. چنانچه خوانده ظرف سی (۳۰) روز از دریافت درخواست داوری، داور خود را تعیین نکند و قبولی وی را ارائه ننماید یا چنانچه توافق قبلی درمورد تعداد داوران موجود نباشد و طرفین ظرف سی (۳۰) روز پس از دریافت درخواست داوری توسط خوانده نسبت به ارجاع امر به داور واحد توافق نکنند و یکی از طرفین ظرف سی (۳۰) روز از آن تاریخ از تعیین داور خود امتناع و قبولی وی را ارائه ننماید، یا چنانچه داوران منصوب‌شده نتوانند ظرف سی (۳۰) روز از تاریخ انتصاب خود درخصوص نصب رئیس دیوان داوری توافق و قبولی وی را ارائه نمایند، داور طرف ممتنع یا رئیس دیوان داوری، حسب مورد، توسط مرکز تعیین می‌گردد.»

۱. به‌منظور اجرای ماده ۱۰، درموردی که باید سه داور انتخاب شوند و طرفین اختلاف، اعم از خواهان یا خوانده، مرکب از چند طرف باشند، اگر طرفین درمورد شیوه نصب داوران به‌نحو دیگری توافق نکرده باشند، هر گروه اعم از خواهان یا خوانده باید مشترکاً یک داور را تعیین نماید؛

۲. اگر طرفین توافق کرده باشند که تعداد داوران در دیوان داوری غیر از یک یا سه نفر باشد، داوران باید مطابق با شیوه مورد توافق طرفین منصوب گردند؛

۳. اگر دیوان داوری به هر دلیلی نتواند مطابق این قواعد تشکیل شود، در این صورت مرکز باید به درخواست هر یک از طرفین دیوان داوری را تشکیل دهد و برای این منظور، می‌تواند هر انتصاب پیشین را باطل کند و داوران دیگری را تعیین کرده و یا همان داوران قبلی را دوباره تعیین کند و یکی از آنها را نیز به‌عنوان سرداور تعیین نماید؛

۴. مرکز در انتصاب داوران مطابق مواد ۹، ۱۰، ۱۱ یا ۱۵، باید ملاحظاتی را که برای اطمینان از انتصاب داور مستقل و بی‌طرف وجود دارد، مورد توجه قرار دهد و ارجحیت انتصاب داور از ملیتی غیر از ملیت طرفین را در نظر داشته باشد.

مرکز منطقه‌ای داوری تهران در موقع انتخاب داوران می‌بایست ملاحظات لازم درمورد ویژگی‌های داوران طبق توافق طرفین را در نظر بگیرد و از استقلال و بی‌طرفی داور اطمینان حاصل کند در هر صورت هرگونه رئیس دیوان داوری باید از میان اتباع یک کشور ثالث تعیین گردد. حتی در جایی که شخص یا اشخاصی که برای داوری طرف‌ها متعهد شده‌اند، نخواهند یا نتوانند به‌عنوان داور عمل کنند، مرکز می‌تواند بنا بر درخواست هر یک از طرفین ظرف ۳۰ روز از ابلاغ اولین درخواست داوری، داوران جایگزین را منصوب نماید.

برای ارتقای کیفیت رسیدگی‌های داورى و تأمین استقلال و بی‌طرفی بیشتر در اجرای قواعد، مقررات داخلی مرکز که بخش لاینفک قواعد آن محسوب می‌شود، تشکیل یک هیئت داورى را پیش‌بینی کرده که اعضای آن با مشورت با دبیرکل سازمان مشورتی حقوقی آسیایی - آفریقایی منصوب می‌شوند. اعضای هیئت داورى از میان اتباع دول عضو سازمان تا یک‌سوم از میان اتباع سایر کشورها توسط مدیر مرکز پس از مشورت با دبیرکل سازمان حقوقی مشورتی آسیایی - آفریقایی^{۱۸} انتخاب می‌شوند.^{۱۹} هدف از این نسبت، تحقق حضور نمایندگان سیستم‌های حقوقی گوناگون و توجه به حساسیت‌های مختلف در هیئت داورى است. در حال حاضر، هیئت داورى مرکز متشکل از پروفیسور ژان - ژاک آراندلز اهل کشور فرانسه و استاد حقوق در دانشگاه سوربن، پروفیسور جیمز کرافورد، اهل کشور استرالیا و استاد ممتاز حقوق بین‌الملل در دانشگاه و دکتر مجتبی کزازی، قاضی پیشین دادگستری تهران که علاوه بر فعالیت طولانی در دفتر خدمات حقوقی، سال‌های مدیدی رئیس اجرایی کمیسیون غرامت سازمان ملل متحد و دبیر شورای حاکم بر این کمیسیون در ژنو خدمت نمودند و در سال ۱۳۸۷ به عضویت انستیتوی حقوق بین‌الملل انتخاب شدند و در حال حاضر داور مستقل بین‌المللی می‌باشند.

مدیر مرکز باید در مورد تمامی مسائل مربوط به اجرای قواعد داورى و اصلاح و تغییر آنها و به‌ویژه هنگامی که به موجب قواعد داورى مداخله مرکز لازم است همچنین در خصوص انتصاب و تعویض داوران با هیئت داورى مشورت کند. به علاوه در صورت جرح داور، تصمیم‌گیری نهایی با کمیته‌ای مرکب از سه تن از اعضای این هیئت خواهد بود. به موجب بند ۲ ماده ۵ مقررات داخلی، مرکز از انتخاب هر یک از اعضای هیئت داورى به‌عنوان داور منع شده است. مع‌ذک طرفین می‌توانند اعضای هیئت داورى را به‌عنوان داور یا وکیل انتخاب کنند. در این صورت و به‌طور کلی هنگامی که یکی از اعضای این هیئت به هر شکلی در رسیدگی‌های جاری نزد مرکز مشارکت داشته باشد، به موجب بند ۳ همان ماده، عضو مزبور باید فوراً مدیر مرکز را از این امر مطلع نموده و از شرکت در مباحثات و توصیه‌های هیئت داورى در خصوص آن رسیدگی خودداری کند.

۱-۲-۲-۲- استقلال، جرح و تعویض داور

استقلال و بی‌طرفی داور دو رکن مهم و اساسی در رسیدگی داوری است و داوری که دارای این دو ویژگی باشد، داوری عادلانه و منصفانه‌ای خواهد داشت و به طرفین رسیدگی داوری این اطمینان را می‌دهد که دعوی خود را نزد یک مرجع بی‌طرف مطرح کرده‌اند و طرفین داوری رأی چنین داور مستقل و بی‌طرفی را حتی اگر به ضرر آنها باشد، راحت‌تر می‌پذیرند. استقلال، عدم وابستگی داور اعم از وابستگی مالی کاری یا خویشاوندی به یکی از طرفین رسیدگی و بی‌طرفی و عدم جانبداری وی از یکی از اصحاب دعواست. در واقع می‌توان گفت استقلال نوعی معیار عینی و محسوس و بی‌طرفی دارای معیار ذهنی است. قوانین و مقررات داوری به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به استقلال و بی‌طرفی داور اشاره نموده‌اند.^{۲۰}

باید توجه داشت که مفهوم استقلال داور یک موضوع کاملاً عینی است زیرا به روابط میان داور و طرفین می‌پردازد.^{۲۱} تقریباً در تمامی مقررات داوری بین‌المللی بر هر دو اصطلاح استقلال و بی‌طرفی تأکید شده است.^{۲۲} ماده ۹ قواعد داوری آنسیترال، ماده ۱۲ قانون نمونه داوری آنسیترال، مواد ۳۵ و ۵۲ کنوانسیون ۱۹۶۵ واشنگتن در مورد حل و فصل اختلافات مربوط به سرمایه‌گذاری بین دولت‌ها، همچنین وفق ماده ۱۲ قواعد جدید مرکز منطقه‌ای داوری تهران: «شخصی که به‌عنوان داور احتمالی در نظر گرفته می‌شود، باید هرگونه اوضاع و احوالی را که ممکن است در مورد بی‌طرفی یا استقلال وی شک و تردید موجهی ایجاد کند، افشاء نماید. همچنین داور باید از زمان انتصاب و در طول جریان داوری چنین اوضاع و احوالی را بدون تأخیر برای مرکز، طرفین و سایر داوران افشاء نماید، مگر اینکه ایشان قبلاً توسط داور از این اوضاع و احوال مطلع شده باشند.»

در خصوص عزل داور دادگاه ارجاع‌کننده دعوی به داوری، رسیدگی می‌کند در حالی که در کنوانسیون‌های بین‌المللی، دیوان داوری بین‌المللی رسیدگی به دلایل جرح را برعهده دارد. بررسی آیین‌های مختلف ایراد به صلاحیت داوران در قواعد داوری سازمانی و آنسیترال نشان می‌دهد که دغدغه حمایت از فرایند داوری در مقابل تأثیرات مخرب جرح عملاً در تمام قواعد

۲۰. کریستوفر کچ، «استانداردها و آیین‌های جرح داوران»، ترجمه علیرضا ابراهیم‌گل، مجله حقوقی دفتر

خدمات حقوقی بین‌المللی ۳۶ (۱۳۸۶)، ۱۷۲.

21. Bruno Manzaneres Bastida, "The Independence and Impartiality of Arbitrator in International Commercial Arbitration," *Revista E-Mercatoria* 1(6) (2007): 1-15

22. Sam Luttrell, *Bias Challenges in International Commercial Arbitration: The Need for a 'Real Danger' Test* (Netherlands: Wolters Kluwer Law International, 2011), First Published, 275

یافت می‌شود. در این چهارچوب است که انتخاب داوری موردی یا سازمانی اهمیت می‌یابد. بند ۱ ماده ۱۳ قواعد مرکز منطقه‌ای داوری تهران درخصوص جرح داور بیان می‌دارد: «هر یک از داوران را در صورت وجود اوضاع و احوالی که موجب شک و تردید موجه نسبت به بی‌طرفی یا استقلال وی باشد، می‌توان جرح کرد.» که اخطار جرح می‌بایست ظرف ۳۰ روز پس از دریافت اخطار تعیین داور یا ظرف ۳۰ روز از اطلاع از اوضاع و احوال مذکور در مواد ۱۳ و ۱۴ به مرکز ارسال گردد. ابلاغیه باید کتبی بوده و دلایل رد در آن بیان شده باشد، مضافاً اینکه در صورتی که طرف دیگر با جرح موافقت نکند و داور مورد نیز کناره‌گیری نکند، مرکز در این مورد تصمیم‌گیری خواهد نمود و چنانچه مرکز را تأیید نماید، داور جانشین باید برطبق آیین مقرر در مواد ۹ تا ۱۱ قواعد جدید مرکز که درخصوص نصب و انتخاب داور مورد جرح مجری بوده منصوب یا تعیین شود. این حکم در صورت فوت یا استعفای یکی از داوران یا داوری که به وظایف خود عمل نکند یا قانوناً برای او غیرممکن باشد در طول جریان داوری نیز مجری خواهد بود.^{۲۳} همچنین در صورت تعویض داور وفق ماده ۱۶ قواعد مرکز منطقه‌ای داوری تهران رسیدگی‌ها از مرحله‌ای که داور تعویض شده اجرای وظایفش را متوقف کرده بود، از سر گرفته می‌شود، مگر اینکه دیوان داوری تصمیم دیگری اتخاذ نماید.

۲- جایگاه و عملکرد مرکز منطقه‌ای داوری تهران

در این فصل به مواردی که مرکز داوری مورد بحث، در روند داوری نقش و مداخله دارد، پرداخته شده است. این فصل تحت دو مبحث یکی در شروع و جریان داوری و دیگری مربوط به مسائل پایان داوری اعم از ختم داوری و صدور رأی و اجرای رأی داوری است. طرفین در انتخاب محل داوری^{۲۴}، قواعد شکلی و همچنین قانون ماهوی که بایستی توسط داوران اعمال شود نیز آزادند.

۲۳. نک: مواد ۱۱، ۱۲، ۱۳ و ۱۴ قواعد جدید مرکز منطقه‌ای داوری تهران.

۲۴. اگر طرفین درخصوص محل داوری در قرارداد داوری فی‌مابین یا پس از آن توافق نکنند، بر اساس ماده ۱۹ قواعد داوری مرکز، داوری در تهران انجام خواهد شد. این امر موجب اطمینان از شناسایی و اجرای رأی صادره می‌شود زیرا که دولت جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۰ کنوانسیون ۱۹۵۸ راجع به شناسایی و اجرای آرای داوری خارجی را تصویب کرده است در این خصوص نک:

A. Saharian, "Tehran Regional Arbitration Center: Elements Justifying its Establishment," *Kluwer Law International* 21(5) (2004): 459-471.

بر اساس آمار تهیه‌شده بر مبنای اطلاعات واصله به مرکز، شرط داوری مرکز در بسیاری از قراردادهای بین‌المللی پیرامون مبادلات بازرگانی، ساخت تأسیسات مهم زیربنایی همچون سدها، مجتمع‌های صنعتی، تأمین تجهیزات و ارائه خدمات مهندسی برای مجتمع‌های پتروشیمی، خدمات فنی مهندسی در زمینه نفت و حفاری چاه‌های نفت در خشکی و دریا و خدمات جانبی آنها، ضمانت‌نامه‌های بانکی و خودروسازی درج گردیده است. به‌علاوه، شرط داوری مرکز اخیراً در نمونه‌های جدیدی از قراردادهای بین‌المللی همچون ارتباطات، اعتبارات صادراتی، فروش نرم‌افزارهای پیچیده و خدمات مشاوره‌ای در ارتباط با هواشناسی درج شده است. همچنین در برخی قراردادهای مرکز به‌عنوان مرجع نصب تعیین شده است. طبق گزارش‌های واصله طرفین قراردادها از اتباع کشورهای مختلفی همچون اتریش، چین، هندوستان، فنلاند، فرانسه، آلمان، تاجیکستان، سوئد، امارات عربی متحده، بریتانیا و ونزوئلا می‌باشند.

در خرداد ماه ۱۳۸۵ نخستین درخواست حل و فصل یک اختلاف بین‌المللی به مرکز ارجاع شد. طرفین اختلاف یک شرکت مهندسی اروپایی و یک شرکت سرمایه‌گذاری ایرانی سازنده یک برج بودند. این اختلاف ناشی از تأخیر در پرداخت مبلغ برخی صورت‌حساب‌ها و فصل بعدی قرارداد توسط شرکت اروپایی بود. رسیدگی به ادعاها و ادعاهای متقابل طرفین مستلزم آن بود که مسائل پیچیده‌ای در باب مسئولیت مورد بررسی قرار گیرد و در مورد آنها اتخاذ تصمیم شود. در نهایت پس از چند دور تبادل لوایح کتبی و برگزاری جلسات شفاهی برای حل و فصل این دعوی، رأی با اتفاق آراء از سوی کمیته پنج‌نفره تأسیس شده به‌موجب مکانیسم خاص حل و فصل اختلافات در قرارداد صادر شد. تصمیم کمیته در آذر ماه ۱۳۸۵ به طرفین ابلاغ شد.^{۲۵}

۲۵. در این خصوص مرکز منطقه‌ای داوری تهران به اهتمام دکتر اوپس رضوانیان، گزیده آرای داوری مرکز منطقه‌ای داوری تهران را در قالب کتابی که شامل ۱۲ رأی فارسی و سه رأی انگلیسی است و از میان آرای صادره توسط مرکز منطقه‌ای داوری تهران در فاصله سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۸ گزینش شده‌اند، در پاییز ۱۳۹۹ به چاپ رسانیده است که فهرست موضوعی جامعی از موارد مذکور در آرای صادره (اعم از فارسی و انگلیسی) در آن وجود دارد که اصولاً هر مسئله حقوقی یا تجاری را که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در هر رأی مطرح بوده و فایده علمی یا عملی‌ای بر آن مترتب باشد، در برمی‌گیرد. همچنین اشاره به بندهای متناظر هر موضوع در این فهرست خواننده را در یافتن موضوعات هر چند جزئی‌تر در هر رأی یاری می‌دهد که می‌تواند اطلاعاتی در مورد ماهیت اختلافات تجاری و تصمیم‌های محتمل داوران در موضوع‌های مشابه به دست کاربران تجاری دهد و همچنین منبع قابل‌اتکایی برای تعیین رویه در موضوع‌های مختلف حقوقی باشد.

حل‌وفصل چنین اختلاف پیچیده‌ای در مدتی نسبتاً کوتاه و به شیوه مستقل و بی‌طرفانه یقیناً مؤید توان مرکز منطقه‌ای داوری تهران در حل‌وفصل اختلافات تجاری بین‌المللی است.

۲-۱- مباحث نوین در مرکز منطقه‌ای داوری تهران

۲-۱-۱- اقدامات موقت اضطراری

تأسیس جدیدی تحت عنوان اقدامات موقت اضطراری در ماده ۲۷ قواعد جدید مرکز منطقه‌ای داوری تهران نسبت به قواعد پیشین ایجاد شده است.

داور اضطراری اولین جلوه جدیدی است که در قواعد ۲۰۱۸ مرکز منطقه‌ای داوری تهران گنجانده شده است و به طرفین این امکان را می‌دهد که در مواقعی که اتخاذ تصمیم اضطراری اجتناب‌ناپذیر است، قبل از تشکیل دیوان داوری، یک دستور موقت اضطراری را از مرجع داوری اخذ کنند. با عنایت به اینکه تشکیل دیوان داوری چندین ماه به طول می‌انجامد و در خیلی از موارد یک اضطرار وجود دارد، برای مثال ممکن است اختلاف طرفین مربوط به مواد غذایی باشد که تعلل در فروش، منجر به از بین رفتن آنها می‌شود و بنابراین، باید یک تصمیم اضطراری گرفته شود. لذا در حال حاضر مرکز منطقه‌ای داوری تهران برابر با قواعد خود چنین اختیاری را دارد و طرفینی که دعوای خود را بعد از مارس ۲۰۱۸ به این مرکز ارجاع دهند، می‌توانند از مزایای داوری اضطراری این مرکز بهره‌مند شوند.

طرفی که خواهان اقدام موقت اضطراری می‌باشد، می‌تواند هم‌زمان یا پس از ثبت درخواست داوری، ولی پیش از تشکیل دیوان داوری، درخواست اقدام موقت اضطراری را نزد مرکز ثبت نماید. طرف متقاضی باید هم‌زمان با ثبت درخواست اقدام موقت اضطراری، یک نسخه از درخواست را به سایر طرفین ارسال نماید. این درخواست باید شامل موارد ذیل باشد:

الف) ماهیت اقدام مورد درخواست؛

ب) دلایل حاکی از استحقاق طرف متقاضی برای چنین اقدامی؛ و

پ) اعلامیه‌ای دال بر اینکه سایر طرف‌ها یک نسخه از درخواست را دریافت نموده‌اند، یا در صورت عدم دریافت، شرحی از اقدامات انجام‌شده همراه با حسن نیت به‌منظور ارائه یک نسخه از درخواست و یا اخطاریه به سایر طرف‌ها.

هرگونه درخواست برای اقدام موقت اضطراری باید همراه با پرداخت غیرقابل بازگشت هزینه‌های اداری و ودیعه‌های لازم تحت این قواعد به‌منظور تأمین حق‌الزحمه داور اضطراری و مخارج رسیدگی ذکرشده در ضمیمه حاضر باشد. در موارد مناسب، مرکز می‌تواند میزان

ودیعه درخواستی از طرف متقاضی را افزایش دهد. اگر ودیعه‌های اضافه‌شده ظرف مدت تعیین‌شده توسط مرکز تودیع نگردد، درخواست مستردشده فرض می‌شود. چنانچه مرکز تشخیص دهد که درخواست اقدام موقت اضطراری قابل‌پذیرش است، باید ظرف یک (۱) روز از تاریخ دریافت این درخواست و پرداخت هزینه‌های اداری و ودیعه‌ها، اقدام به نصب یک داور اضطراری نماید. محل رسیدگی به این اقدام موقت اضطراری در صورت توافق طرفین درخصوص محل داوری همان محل و در صورت فقدان توافق تهران می‌باشد. مطابق بند ۳ ماده ۲۷ قواعد جدید مرکز منطقه‌ای داوری درخواست اقدام موقت از مراجع قضایی توسط هر یک از طرفین معایر با موافقت‌نامه داوری نیست و نباید به‌عنوان اعراض از آن موافقت‌نامه تلقی گردد.

همچنین داور اضطراری دارای ویژگی بی‌طرفی و استقلال است و نمی‌تواند به‌عنوان داور داوری‌های آتی مربوط به اختلاف شرکت نماید، مگر اینکه طرفین به‌نحو دیگری توافق کرده باشند. این داور اختیار صدور قرار یا رأی را برای هرگونه اقدام موقت که لازم بداند، دارا می‌باشد. وی می‌تواند قرار مقدماتی، قرار موقت یا رأی را با ارائه دلایل موجه تغییر داده و یا باطل نماید. لذا داور اضطراری باید قرار موقت یا رأی خود را ظرف مدت ۱۴ روز از تاریخ انتصاب صادر نماید، مضافاً اینکه دیوان داوری مقید به دلایل ارائه‌شده توسط داور اضطراری نمی‌باشد. در هر صورت اگر دیوان داوری ظرف مدت ۹۰ روز از تاریخ این قرار موقت یا رأی تشکیل نگردد یا رأی نهایی توسط دیوان داوری صادر گردد یا دعوی مسترد شود، قرار موقت یا رأی صادرشده توسط داور اضطراری الزام خود را از دست می‌دهد.

۲-۱-۲- رسیدگی فوری

دومین ویژگی جدیدی که در قوانین مرکز گنجانده‌شده، رسیدگی فوری است. رسیدگی فوری نباید با داوری اضطراری اشتباه گرفته شود. داوری اضطراری یک‌نهاد موقت قبل از تشکیل دیوان داوری است. تصمیمی هم که صادر می‌شود، توسط دیوان داوری اصلی قابل‌بازبینی است؛ یعنی قطعیت رأی داوری را هم به آن معنای دقیق ندارد؛ اما رسیدگی فوری یک سازکار داوری به‌طور کامل و پس از تشکیل دیوان داوری اما در یک‌زمان محدود است. قواعد جدید مرکز منطقه‌ای داوری در بند یک ماده ۵ به طرفین اجازه می‌دهد پیش از تشکیل دیوان داوری هر یک از طرفین در صورت وجود شرایط ذیل، جریان داوری خود را بر اساس رسیدگی فوری تحت این قواعد نزد مرکز ثبت نماید:

الف) مبلغ مورد اختلاف، شامل جمع مبالغ دعوای اصلی، دعوای متقابل و هرگونه ادعایی به‌منظور تهاتر، از یک میلیون (۱۰۰۰۰۰۰) یورو تجاوز ننماید؛
 ب) طرفین چنین توافق نمایند؛ یا
 پ) در موارد فوری استثنائی.

طرفی که متقاضی هدایت جریان داورى بر اساس رسیدگی فوری تحت این قواعد است، باید هم‌زمان با ثبت درخواست رسیدگی فوری نزد مرکز، یک نسخه از درخواست را برای طرف یا طرف‌های دیگر ارسال نموده و ضمن توضیح نحوه و تاریخ ارسال، مرکز را از این امر مطلع سازد.

رسیدگی فوری تمام اصول داورى را به‌صورت کامل دارد. داور منصوب می‌شود، حق جرح برای طرفین وجود دارد، حق بیان مواضع وجود دارد، حق تقدیم لوائح و دفاعیات به‌صورت شفاهی (در صورت نیاز) و کتبی وجود دارد، جلسه رسمی رسیدگی تشکیل می‌شود (در صورت نیاز) و داور ملزم است که ظرف مدت شش ماه از تشکیل دیوان داورى رأی بدهد.

بند ۲ همان ماده در خصوص آیین رسیدگی فوری بیان می‌دارد:
 «در مواردی که یکی از طرفین درخواست رسیدگی فوری را طبق پاراگراف ۱ این ماده نزد مرکز ثبت نماید و در جایی که مرکز، با در نظر گرفتن نظرات طرفین و با توجه به اوضاع و احوال پرونده تشخیص دهد که داورى باید طبق رسیدگی فوری هدایت شود، آیین رسیدگی ذیل اعمال می‌گردد:

الف) مرکز می‌تواند هرگونه مواعید زمانی مندرج در این قواعد را کوتاه نماید؛
 ب) پرونده باید به یک داور واحد ارجاع شود، مگر اینکه مرکز به‌نحو دیگری تصمیم‌گیری نماید؛

پ) دیوان داورى می‌تواند، با مشورت طرفین، تصمیم‌گیری نماید که رسیدگی به اختلاف صرفاً بر اساس اسناد و مدارک صورت پذیرد یا اینکه تشکیل جلسه رسیدگی برای استماع شهادت شهود و کارشناسان و همچنین ارائه استدلال‌ات شفاهی ضروری است؛

ت) رأی نهایی باید ظرف شش (۶) ماه از تاریخ تشکیل دیوان داورى صادر شود، مگر اینکه در موارد استثنائی، مرکز موعود صدور رأی نهایی را تمدید نماید؛ و

ث) دیوان داورى می‌تواند دلایلی را که رأی بر آنها استوار است به‌صورت خلاصه بیان نماید، مگر اینکه طرفین توافق نموده باشند که دلایلی ارائه نگردند.»

۲-۲- اصول حاکم بر جریان داوری در مرکز منطقه‌ای داوری تهران

۲-۲-۱- اصل حق درخواست افشای مدارک^{۲۶} و آزادی داور در ارزیابی دلایل

این اصل با قاعده منع تحصیل دلیل توسط دادرس متفاوت است چراکه منشأ قاعده اخیرالذکر البینه علی المدعی^{۲۷} است، دادن نقش فعال به دادرس را برای دستیابی به دلایل مردود می‌داند و اساساً به‌کارگیری ادله و ارائه استنادها حق و تکلیف طرفین بوده و ممکن است تحصیل دلیل از سوی دادرس، نظام دادرسی را با طرفداری مواجه سازد.^{۲۸} در مقررات مرکز یادشده درخواست افشای مدارک وجود ندارد اما این حق به داور اعطاء شده است که جهت دستیابی به حقیقت، مدارک و دلایلی را که طرفین به آن استناد کرده‌اند، ارائه دهند. بندهای ۲ و ۳ ماده ۲۸ قواعد جدید مرکز داوری منطقه‌ای تهران اذعان می‌دارند:

«۲. شهود، ازجمله شهود کارشناس که توسط طرفین برای ادای شهادت درخصوص هرگونه موضوع متنازع‌فیه یا موضوع کارشناسی به دیوان داوری معرفی می‌شود، می‌تواند هر فردی باشد، صرف‌نظر از اینکه این فرد طرف داوری بوده یا به هر نحو با طرف داوری مرتبط باشد. شهادت‌نامه شهود، ازجمله شهود کارشناس، می‌تواند به‌صورت کتبی بوده و به امضای ایشان برسد، مگر اینکه دیوان داوری به‌نحو دیگری مقرر دارد.

۳. دیوان داوری می‌تواند در هر زمانی طی جریان داوری، از طرف‌ها بخواهد تا ظرف موعدی که تعیین می‌نماید، مدارک، ضامم یا مستندات دیگری را تسلیم کنند.»
 ضمانت‌اجرای عدم‌رعایت این اصل تحت عنوان قصور در ارائه دلایل بیان شده است که بند ۳ ماده ۳۱ قواعد مرکز داوری منطقه‌ای تهران بیان می‌دارد: «اگر یکی از طرف‌ها که به‌نحو مقتضی توسط دیوان داوری از او دعوت شده است که مستندات، ضامم یا ادله دیگری را ارائه کند، ظرف مدت مقرر و بدون ارائه دلیل کافی در انجام این امر قصور نماید، دیوان داوری می‌تواند بر اساس ادله‌ای که در اختیار دارد مبادرت به صدور رأی نماید.»

26. Discovery

۲۷. بند یک ماده ۲۱ قواعد مرکز منطقه‌ای داوری تهران بیان می‌دارد؛ هر یک از طرفین، مسئول اثبات حقایقی است که در تأیید ادعا یا دفاع خود به آن استناد می‌کند.

۲۸. عبدالله شمس، آیین دادرسی مدنی (تهران: میزان، ۱۳۹۵)، جلد ۳، ۱۱۵.

۲-۲-۲- اصل رعایت حق دفاع

این اصل که تحت عنوان اصل استدلال طرف دیگر دعوی را باید شنید^{۲۹} و یا اصل تناظر^{۳۰} نیز بیان شده، اساسی‌ترین اصل از اصول رسیدگی‌های عادلانه است.^{۳۱} مطابق با این اصل دیوان داوری باید گروهی کار کند و همه اعضا باید قادر باشند از تشکیل دیوان داوری، اظهارات طرف مقابل، جلسات استماع، ادعاها و مدارک مورد استناد دیگر مطلع شوند و طرف مقابل آزاد باشد هرگونه بحث و استدلال را آزادانه بیان کند و فرصت دفاع و پاسخ به اظهارات را داشته و در جلسه‌های استماع و مشورت بین اعضا نتواند شرکت کند.^{۳۲} «اصل تناظر بدین معناست که طرفین نزاع و اختلاف در موقعیتی قرار گیرند که فرصت و امکان طرح آزادانه ادعاها، ادله و استدلال خود را داشته و از ادعاها، ادله و استدلال رقیب مطلع شده تا بتواند آنها را آزادانه مورد مناقشه قرار دهند»^{۳۳} در قانون آیین دادرسی مدنی ایران تصریحی به وجود چنین اصلی نشده است اما این اصل از زمره اصولی بنیادین است که آن را هم‌ردیف حقوق طبیعی معرفی نموده‌اند و نقض آن را وفق بند ۳ ماده ۳۷۱ قانون آیین دادرسی مدنی که مقرر می‌دارد: «عدم رعایت اصول دادرسی و حقوق اصحاب دعوی در صورتی که به درجه‌ای از اهمیت باشد که رأی را از اعتبار قانونی بیندازد.» را از موجبات نقض رأی فرجام‌خواسته قلمداد کرده‌اند.^{۳۴} ابلاغ صحیح و به‌موقع اوراق دادرسی و اخطاریه‌ها نیز با حق دفاع ارتباط دارد و به‌عنوان یکی از اصول دادرسی است^{۳۵} که زیرمجموعه اصل رعایت حق دفاع می‌تواند قرار گیرد. درنهایت بند ۱ ماده ۳۲ قواعد جدید مرکز منطقه‌ای داوری بیان می‌دارد: «دیوان داوری می‌تواند از طرفین درخصوص اینکه آیا مدرک بیشتری برای ارائه، شاهدان بیشتری برای استماع یا اظهارات بیشتری برای تسلیم دارند، استعلام نماید و در صورتی که مدرک، شاهد یا اظهارات بیشتری وجود نداشته باشد، می‌تواند ختم جلسات رسیدگی را اعلام نماید.»

29. Audi Alteram Partem

30. Principle of Contradiction

۳۱. حمیدرضا نیکبخت، شناسایی و اجرای آرای داوری‌های تجاری و بین‌المللی در ایران (تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۸۶)، ۱۵۲.

۳۲. همان، ۱۵۲ و ۱۵۳.

۳۳. عبدالله شمس، «اصل تناظر»، مجله تحقیقات حقوقی دانشگاه شهید بهشتی ۳۵-۳۶ (۱۳۸۱)، ۶۳.

۳۴. همان، ۶۴ و ۶۹.

۳۵. سید حسین صفایی، «سخنی چند درباره نوآوری‌ها و نارسایی‌های قانون داوری تجاری بین‌المللی»، مجله

دانشکده حقوق و علوم سیاسی ۱۰۵۰ (۱۳۷۷)، ۱۵.

۲-۳- اصل رفتار مساوی

این اصل یکی از اصول بنیادین دادرسی است، ماده ۱۸ قانون داوری تجاری بین‌المللی ایران بیان می‌دارد: «رفتار با طرفین باید به‌نحو مساوی باشد و به هرکدام از آنان فرصت کافی برای طرح ادعا یا دفاع و ارائه دلایل داده شود.»

بند ۱ ماده ۱۸ قواعد جدید مرکز منطقه‌ای داوری نیز اذعان می‌دارد: «دیوان داوری می‌تواند، با رعایت این قواعد، جریان داوری را به‌نحوی که خود مقتضی و مناسب بداند اداره کند، مشروط بر اینکه با طرف‌های داوری به مساوات^{۳۶} رفتار گردد و در مقطع مناسبی از رسیدگی، به هر یک از طرفین فرصت معقولی داده شود که مطالب و اظهارات خود را ارائه نمایند. دیوان داوری باید در استفاده از اختیارات خود، جریان داوری را به‌گونه‌ای اداره کند که از تأخیر و هزینه‌های غیرضروری جلوگیری شود و رسیدگی منصفانه و کارآمدی برای حل و فصل اختلاف طرفین فراهم گردد.» این اصل از اصول بنیادینی است که می‌تواند به‌عنوان یک قاعده آمره بوده و ضمانت‌اجرای آن حتی می‌تواند دربردارنده بطلان رأی باشد. هرچند قانون داوری تجاری بین‌المللی ایران به‌صراحت از موارد بطلان رأی، نقض این اصل را بیان نکرده است اما به‌عنوان نقض قاعده آمره شاید بتوان آن را مورد استفاده قرار داد اما به قطع یقین عدم رعایت رفتار مساوی از مواردی است که باعث نقض بی‌طرفی و استقلال داور خواهد بود که منجر به جرح وی خواهد شد.

۲-۳- صدور و اجرای رأی داوری

۲-۳-۱- صدور رأی

درخصوص صدور رأی داوری مقررات مرکز در بند ۱ ماده ۳۴ چنین بیان می‌دارد: «هرگاه تعداد داوران بیش از یک نفر باشد، صدور رأی یا اتخاذ هرگونه تصمیم دیگری توسط دیوان داوری با رأی اکثریت آنها انجام می‌گردد.»

۲-۳-۲- ابلاغ و اجرای رأی

در اسناد بین‌المللی و در نظام‌های حقوقی گوناگون این تکلیف برای دیوان داوری یا سازمان داوری مربوط مقرر شده که باید رأی داوری را به طرفین ابلاغ نمایند. این امر در بند ۷ ماده ۳۵ مقررات داوری مرکز منطقه‌ای تهران ذکر گردیده: «نسخه‌های اصلی رأی که توسط

داوران امضاء شده باید به وسیله مرکز به طرفین ابلاغ شود، مشروط بر اینکه هزینه‌های داوری به طور کامل توسط طرف‌ها یا یکی از آنها به مرکز پرداخت شده باشد.» درخصوص اجرای رأی داوری در بند (۲) ماده ۳۵ مقررات جدید داوری مرکز منطقه‌ای داوری تهران بیان گردیده: «۲. کلیه آراء به صورت کتبی صادر می‌شود و برای طرفین، قطعی و لازم‌الاجرا می‌باشد. طرفین باید کلیه آراء را بدون تأخیر اجرا نمایند.» لازم‌الاجرا بودن غیر از اجرای آن است و در صورتی که محکوم‌علیه حاضر نشود طوعاً مفاد حکم را اجرا نماید، ناچار باید به محاکم داخلی کشور محل اقامت مراجعه و درخواست شناسایی و اجرای رأی را به عمل آورد. طرفی که به داوری روی آورده است، از داوری انتظار دارد خود را در برابر رأی قطعی و الزام‌آور ببیند و طرف برنده نیز انتظار دارد که رأی توسط محکوم‌علیه اجرا شود اما قوانین کشورها برای این ویژگی داوری با ایجاد حق اعتراض به آراء جهت بررسی بعضی موضوعات به دادگاه‌ها محدودیت قائل شده‌اند.^{۳۷} «کنار گذاشتن تمامی نظارت بر اجرای حکم داوری به همان اندازه خطرناک و غیرواقعی‌گرایانه خواهد بود که کنار گذاشتن هرگونه تجدیدنظر به‌طور کلی.»^{۳۸}

نتیجه

در اکثر نظام‌های حقوقی و قضایی توسعه‌یافته، داوری به‌عنوان مهم‌ترین و مؤثرترین راهکار جهت تسریع حل اختلافات میان طرفین بدون مراجعه به دادگاه است. در کشور جمهوری اسلامی ایران که با حجم زیادی از پرونده‌های قضایی روبه‌رو هستیم، توسعه نهاد داوری سبب تسهیل روند رسیدگی به حل اختلاف و کاهش چشمگیر پرونده‌ها در دستگاه می‌شود. همچنین کشور ما با توجه به موقعیت منطقه‌ای و جغرافیایی درگیر انواع قراردادهای بین‌المللی است و نقش داوری در خاتمه اختلافات بین‌المللی و تسریع در روند رسیدگی به حل اختلافات درخور شایسته و تأثیرگذار است. مناسبات تجاری کشور ما با بسیاری از کشورهای اطراف می‌تواند بازار بالقوه خوبی برای داوری باشد. درج شرط داوری سازمان‌های داوری بین‌المللی در قراردادها به‌ویژه مرکز منطقه‌ای داوری تهران که یک سازمان داوری غیردولتی و شناخته‌شده در سطح بین‌المللی است، می‌تواند با توجه به فسخ برخی از قراردادهایی که اخیراً

37. Saharian, op.cit. 418.

۳۸. پی‌یر لالیو، «اجرای احکام بین‌المللی»، ترجمه سوسن خطاطان، مجله حقوقی دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی ۱۶-۱۷ (۱۳۷۱ و ۱۳۷۲)، ۳۵۶. (لازم به ذکر است که مقاله مزبور مربوط به سخنرانی پروفیسور لالیو در اکتبر ۱۹۸۳ در فرانسه به مناسبت شصتین سالگرد دادگاه داوری ICC در پاریس بوده است.)

به بهانه تحریم‌ها صورت گرفته و در فضای فعلی، جوّ بین‌المللی به صورت غیرمنصفانه علیه ایران است، با عدالت بیشتری مورد رسیدگی قرار گیرد. مع‌ذک مرکز منطقه‌ای داوری تهران در برخی موضوعات دارای ابهام است که از مهم‌ترین آنها می‌توان به بحث مسؤلیت این مؤسسات اشاره کرد. امید است دستگاه قضایی بتواند با آرای خود ابعاد مختلف این بحث و دیگر مباحث را روشن کند و داوری بین‌المللی را در ایران ترویج نماید. بدیهی است بررسی زوایای مختلف بحث‌های حقوقی مرتبط با داوری بین‌المللی، این روش حل اختلاف را شفاف‌تر و در نتیجه قابل اعتمادتر خواهد ساخت.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- بی‌یر، لالیو. «اجرای احکام بین‌المللی». ترجمه سوسن خطاطان. مجله حقوقی دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی ۱۶-۱۷ (۱۳۷۱ و ۱۳۷۲): ۳۷۴-۳۰۱.
- دولت رفتارحقیقی، محمدرضا. «جایگاه و ماهیت حقوقی سازمان‌های غیردولتی با تأکید بر نظام حقوقی ایران». مجله تحقیقات حقوقی دانشگاه شهید بهشتی ۴۹ (۱۳۸۸): ۴۱۹-۳۸۷.
- رنجبران، مصطفی. «سخنی درباره مراکز داوری منطقه‌ای کمیته حقوقی مشورتی آسیایی - آفریقایی». مجله حقوقی بین‌المللی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی ۱۲ (۱۳۶۹): ۹۲-۶۵.
- شمس، عبدالله. آیین دادرسی مدنی. جلد ۳. ویرایش سی و نهم. تهران: میزان، ۱۳۹۵.
- شمس، عبدالله. «اصل تناظر». مجله تحقیقات حقوقی دانشگاه شهید بهشتی ۳۶-۳۵ (۱۳۸۱): ۸۶-۵۹.
- صفایی، سید حسین. «سخنی چند درباره نوآوری‌ها و نارسایی‌های قانون داوری تجاری بین‌المللی». مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی ۱۰۵۰ (۱۳۷۷): ۴۰-۳.
- کچ، کریستوفر. «استانداردها و آیین‌های جرح داوران». ترجمه علیرضا ابراهیم‌گل. مجله حقوقی دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی ۳۶ (۱۳۸۶): ۱۹۹-۱۶۹.
- مرکز منطقه‌ای داوری تهران (TRAC). www.trac.ir.
- مشکور، مشکان. «مرکز منطقه‌ای داوری تهران در یک نگاه». مجله حقوقی دفتر حقوقی بین‌المللی ۳۶ (۱۳۸۶): ۳۲۸-۳۲۳.
- نیکبخت، حمیدرضا. شناسایی و اجرای آرای داوری‌های تجاری و بین‌المللی در ایران. ویرایش نخست. تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۸۶.

ب) منابع خارجی

- Luttrell, Sam. *Bias Challenges in International Commercial Arbitration: The Need for a 'Real Danger' Test*. First Published. Netherland: Wolters Kluwer Law International, 2011.
- Manzanares Bastida, Bruno. "The Independence and Impartiality of Arbitrator in International Commercial Arbitration." *Revista E-Mercatoria* 1(6) (2007).
- Saharian, A. "Tehran Regional Arbitration Center: Elements Justifying its Establishment," *Kluwer Law International* 21(5) (2004): 459-471.